

משה חיים פלח

תחומין למעלה מעשרה (ב)

השמשות שצת למעלה מעשרה, וכבר נתקשו בזה האחרו' מסוגין דפרכי' כי לא היינו בתוך התחום מאי הוי אלמא כל דצין השמשות היה למעלה מעשרה, כשהגיע למטה מעשרה אית ליה אלפים אמה, ויעוין בתשו' הרדב"ז (סי' אלף יח).

ולכאו' נראה, דהנה הראשונים נתקשו בדכ"ד משמע דכל דלא קנה שציתה מערב שצת לא קני שציתה בשצת, וכדחזינן גבי ישן ובכ"ד, ואילו הכא חזינן דכל דצין השמשות היה למעלה מעשרה, כשירד למטה מעשרה קונה שציתה בשצת, ויעוין ברמב"ן ג' דרכים בזה (ולדרך הב' דבעינן דעת יתכן דניחא, די"ל דבגוונא דתשוצת הר"מ לא היה דעתם לקנות שציתה, אי נמי דלא מזו מטו ליבשה כלל יעו"ש ואכמ"ל אך סתימת הרמב"ם משמע דאסור בכל גווי ואין תקנה בדבר) ויעוין עוד ברשב"א (מה צ) ובריטב"א (מה א)

והנה הרמב"ן צידד ליישב דקושיית הגמ' איפכא, דאי אין תחומין למעלה מעשרה אפילו אם היו בתוך לתחום אסורין לירד כיון דלא קנו שציתה מערב שצת כשהיו למעלה מעשרה, אך דחה הרמב"ן דבלשון הגמ' מצוואר להדיא לא כן, וז"ל הרמב"ן

(א) בעי רב חנניא יש תחומין למעלה מעשרה או אין תחומין למעלה מעשרה עמוד גבוה עשרה ורחב ארבעה לא תיבעי לך דארעא סמיכתא היא כי תיבעי לך בעמוד גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה אי נמי דקאזיל בקפינה כו'.

ובפשוטו איכא תרי נפק"מ בהך צעיא, בחדם שצת צין השמשות למטה מעשרה, אי שרי ללאת חוץ לתחום למעלה מעשרה, והב' בגוונא דשצת צין השמשות למעלה מעשרה, דאי אין תחומין למעלה מעשרה לא קני שציתה כלל, וכשירד בשצת למטה מעשרה קונה אלפים אמה ממקום ירידתו [ומדצרי רבנו פרץ נראה דנקט דהצעיא רק לענין הך גוונא דשצת למעלה מעשרה, אך כל שצת למטה מעשרה ודאי אסור ללאת חוץ לתחום אף למעלה מעשרה, יעוין היטב בדצריי בסוגין ולקמן (מה צ), ולקמן שם הדר ציה (ומדצריי שם נראה להדיא דתחילה נקט הכי)].

ומדברי הרמב"ם בתשו' (בלא סי' שי) מצוואר דאף דס"ל דקיי"ל דאין תחומין למעלה מעשרה צימים ונהרות, מ"מ הבא בספינה אסור לירד מהספינה, ואף דצין

ששצתו צעצים למעלה מעשרה לא קנו
שציתה בשצת, אלא דמ"מ הרי הן כרגלי כל
אדם, ללהיות נטפלים לאדם שפיר מזו
להטפל אף בשצת.

ב) הנה צעיקר הצעיה אי יש תחומין למעלה
מעשרה מזינו כמה דרכים, מלשון
רש"י מצואר דיסוד הנידון דלילמא למעלה
מעשרה לא מיקרי הילוך, וצפוטו משמע
צגדר הדצרים, דצאיסור תחומין לא נאסר
אלא הילוך, ומיצעי ליה אי כה"ג
חשיב הילוך.

אך צריך ציאור, דהא צפוטו מצואר
צסמוך (צהא דפשיט ממעשה דנמל וכן לקמן
מה צ גבי מים צעצים) דלמ"ד אין תחומין
למעלה מעשרה, כל דצין השמשות היה
למעלה מעשרה לא קני שציתה, וכשירד
למטה מעשרה בשצת קונה שציתה בשצת,
ולכאו' אי יסוד הנידון אי מיקרי הילוך, מאי
שיאטיה לעצם קניית השציתה.

ובאמת המשנה צרורה (סי' מד סק"א) ציאור
הצעיה צנוסח אחר, דלמעלה
מעשרה לא הוי מקום הילוך, ונראה
דהוקשה לו כן, דאי הנידון לענין אי מיקרי
מעשה הילוך אמאי תלי צוה דין קניית
שציתה, אלא ודאי דהנידון על עצם המקום
אי הוי מקום הילוך, וצוה י"ל דצמקום דלא
הוי מקום הילוך, לא חילי דיני תחומין.

ולכא למימר דכיון דאין תחומין למעלה
מעשרה ואינו קונה שציתה צמקומו אפילו
צתוך התחום נמי, דא"כ הוה לן לאקשווי
צגמ' אלא אי אמרת אין תחומין כי היו צתוך
התחום אמאי מותרין, ואנן לקולא פרכינן
לתומר' לא פרכינן עכ"ל, ולכאו' צ"צ מאי
קס"ד דהרמב"ן.

אך נראה צרור דהיה לפני הרמב"ן דצרי מי
מהראשונים שצירץ כן, ואתי הרמב"ן
לדחותו, אך נראה דצאמת לפני הנך
ראשונים היתה הגירסא צגמרא איפכא, אי
אמרת צשלמא יש תחומין שפיר אלא אי
אמרת אין תחומין כי היינו צתוך התחום
מאי הוי (ולא גרסי' לא'), ונראה דזוהי נמי
גירסת הרמב"ם, (ועיון צגירסת רבינו חננאל)
ולהכי פסק דאף דאין תחומין למעלה
מעשרה, מ"מ אסורין לירד מהספינה.

והא מצואר לקמן (מה צ) דאי אין שציתה
למעלה מעשרה מים שקנו שציתה
צעצים כרגלי כל אדם, הרי הראשונים
נתקשו אף לשיטתם אמאי הרי הן כרגלי כל
אדם ולא קנו שציתה כשירדו ויהא להם
אלפים אמה ממקומן כדין גשמים שירדו
מע"ש ויו"ט, ונדחקו לחלק צין אדם דאית
ליה דעת לצין גשמים דלית להו דעת יעו"ש,
אך למשנ"ת צשיטת הרמב"ם, אדרבה
מצואר צפשיטות טפי, דצאמת כשם דאדם
שצת למעלה מעשרה דלא קני שציתה
מעצב שצת לא קני שציתה בשצת, ה"נ מים

ותמחהו האחרו' דכיון דאין תחומין למעלה,
 אמאי יהיו אסורין לנאת מד' אמות,
 והרי שיטת הרי"ף בשבת שם דקי"ל דאין
 תחומין למעלה מעשרה, ומשמע דהר"ן
 אזיל בשיטתו, וכן בסוגין נראה מהר"ן
 דמסכים לשיטת הרמב"ן דקי"ל דאין
 תחומין למעלה מעשרה [מיהו בלא"ה ד'
 הר"ן בשבת שם אינם מתאימים עם דבריו
 בחידושיו במכילתין, דבחידושי הר"ן (לעיל
 מא 3) הכריע דאף ביואל לדעת ונכנס בדיר
 וסוהר מהלך את כולן, ופירש דהויא בעיא
 דלא איפשיטא בראש השנה (כג 3) ואזלינן
 לקולא, אך מ"מ משמע דהר"ן בשבת אזיל
 בשיטת הרי"ף דאין תחומין למעלה
 מעשרה] וכן הריב"ש (סי' יח וסי' קא) פסק
 דאין תחומין למעלה מעשרה, ואעפ"כ פסק
 כדברי הר"ן הנ"ל, וכתב דלא שרי אלא
 באופן זה יעו"ש.

(ד) והגר"ז (סי' תהס"ז במוסגר) חדית מכח הך
 קושיא, דלא מהני היתירא דאין
 תחומין למעלה מעשרה אלא לענין הילוך
 הספינה עצמה, כיון דהיא מהלכת למעלה
 מעשרה ולא מיקרי הילוך, אך הילוך האדם
 בתוך הספינה עצמה שפיר מיקרי הילוך,
 ולהכי נהי דליכא איסור מנז מה דהספינה
 מוציאתו חוץ לתחום, אך האדם עצמו אסור
 להלך בתוך הספינה, ועפ"ז פסק התם דאם
 נפחתו דופני הספינה, אף דהיא למעלה

ויש לדחוק כן אף ברש"י, דיסוד הנידון אי
 הילוך למעלה מעשרה מיקרי הילוך,
 וזוה תלי אי המקום חשיב מקום הילוך.

עוד נתבאר לעיל בשיטת הרמב"ם ודעמיה,
 דיסוד הדין משום דתחומין הוי
 כהולאה, ולמעלה מעשרה הוי מקום פטור.

עוד יתכן לבאר, דיסוד הנידון אי למעלה
 מעשרה חשיב מקום, דגדר איסור
 תחומין הוי "אל יאל איש ממקומו", אך אי
 למעלה מעשרה לא מיקרי מקום, לא חשיב
 יואל ממקומו, וכן מהאי טעמא לא קני
 שביטה, כיון דאינו נמנא במקום.

(ג) והנה התוס' לעיל הביאו שיטת רשב"ם,
 דאף דס"ל דמותר ליכנס לספינה
 בשבת, מ"מ אסור לנאת מד' אמותיו, ונראה
 מדצריהם דהיה פסק כשמואל וכשיטת
 רבינו חננאל, וכן מבאר בלשון הרשב"ם
 המעתק באו"ז (הל' עירובין סי' קמו) יעוין
 שם, והב"י ז"ל דידד דטעמיה משום דסבירא
 ליה כשיטת הראשונים דביואל לדעת ונכנס
 לדיר וסוהר לית ליה אלא ד' אמות.

ובמו כן הביאו הר"ן (שבת ז 3 מדפה"ר)
 והריב"ש (סי' קנב) דהיו נוהגים לשבות
 בספינה ולאחר מכן מפליגין בשבת, משום
 דאם לא כן יהיו אסורין לנאת מד' אמות,
 כדין יואל לדעת.

ומעתה שוב נריך ציבור דברי הרשב"ם
והר"ן והריב"ש, דהמפליג בספינה
בשנת אסור ללאת חוץ לד' אמותיו, והא הוי
למעלה מעשרה.

(ו) עוד תמהו האחרונים (יעוין צביאור הגר"א
סי' תה סק"א ועוד) בדברי הרשב"ם
ודעמיה, דהרי מסקינן אליבא דרבה
דצמהלכת לא פליגי, ומשום טעמא דספינה
נוטלתו מתחילת ארבע ומניחתו בסקף
ארבע, וא"כ אמאי אסרי ללאת מד' אמותיו
[והיינו זין אי נפרש טעמא דרשב"ם משום
דפסק כשמואל וכשיטת הר"ח וכדנראה
באור זרוע (הל' עירובין סי' קמו) בשמו, וזין
אי נימא כדלידד הב"י (סי' תה) דטעמיה
משום דהוי יוצא לדעת].

ולאגד שיטות דכל שעמדה שעת אחת, שוב
ליכא היתירא דמהלכת [וכמבואר
ברש"י אליבא דל"ק דטעמא דמהלכת היינו
משום דנייד לא קני שזיתה] ניחא קצת, די"ל
דחששו שמא תעמוד שעה אחת, אך
משמעות הר"ן (מז ב) כטעמא דכל שעה
הספינה מוציאתו מד' אמותיו (וע"ע בסמוך)
מיהו המהרש"ל נקט דלכולי עלמא כל

מעשרה, אסור להלך בתוך הספינה (היכא
דעומדת ואינה מהלכת).

אולם לכאור' הא שייך רק אי נימא כפשטא
דדברי רש"י, דתלי בענס מעשה
ההילוך, אך אי נימא דיסוד הדין תלי במקום
הילוך, וכדמשמע מהא דדין קנין שזיתה
נמי תלי בזה, לכאור' ל"ש לחלק בזה, וודאי
דאף האדם עצמו שרי להלך^א.

(ה) ובעיקר דברי הגר"ז, יש להעיר עוד
דלכאורה הדברים סותרים
למש"כ הגר"ז גופיה (בסי' רמח סס"ג)
דבמקום לורך יש להקל כמשמעות לשון
היראים (סי' רעד בנדמ"ח) דלמעלה מעשרה
לא תלי במקום הספינה אלא במקום רגלי
האדם, וכל דרגלי האדם למעלה מעשרה
שרי, אף דהספינה עצמה למטה מעשרה
יעו"ש וכו"פ המשנ"ב (שס סק"ד), ולכאורה
לפ"ז מוכרח דליכא איסור תחומין כלל
למעלה מעשרה, דאם איתא דיסוד ההיתר
רק במעשה הילוך למעלה מעשרה, הרי
התם הילוך הספינה הוי למטה מעשרה^ב.

^א מיהו יעוין במגן אברהם (סי' רסו סק"ז) דין לאסור רכיבה למעלה מעשרה ואף דרגליו נמי למעלה מעשרה,
ומשום דניחא תשמישתיה ומיקרי הילוך, ועוד דרכוב כמהלך דמי יעו"ש, ומבואר דנקיט ג"כ דתלי
בענס מעשה ההילוך, ולא במקום הילוך.

^ב ובאמת הך חידושא דחדית הגר"ז הכא (בסי' תה) כתבו במוסגר, ויעוין בדברי אהיו הג"ר יהודה ליב
בשו"ת שארית יהודה (סי' ו) 'שמעתי מפי קדשו פעמים רבות דכל ספק העמיד בתוך חלאי עיגול
דעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם נדקו דבריו'.

חולס עיקר דברי הר"ן מחודשים, ומשמעות ש"ר דדינא דמהלכת הוי מעיקרא דדינא.

(ח) עוד יש להעיר בדברי המהרש"ל (לקמן מה צמדד"ה ליקנו) וז"ל מוכרחים אנו לפרש לעיל גבי אליהו ז"ל שאם יבא לארץ לא יכול לילך חוץ מד' אמותיו וזריך עיון אם שרילחזור לעקבו דרך אויר למקומו הראשון ודו"ק עכ"ל, והנה ריהטת לשונו משמע דנסתפק דשמא אסור לחזור למקומו אף דרך למעלה מעשרה, ולכאוף הדבר תמוה, דכיון דהותר לו ללאת מתחום אלפים אמה למעלה מעשרה, אמאי ייאסר ללאת מד' אמותיו למעלה מעשרה [ויסתכן דעיקר כוונתו להסתפק בגוונא דחזר לתחומו למעלה מעשרה, אי הדר לתחומו הראשון ואית ליה כל עירו ואלפים אמה, או דילמא הפסיד תחומו הראשון, אך ריהטת לשונו לא משמע הכי].

(ט) ונראה לדון בציאור הדברים, דהנה כבר נתבאר לעיל דתרי דיני ד' אמות איכא, חדא דין ד' אמות דיוצא חוץ לתחום, והנך ד' אמות יסודן מדינא ד'שצו איש תחתיו' דהא הוי שיעור מקום גוף האדם עצמו, ומלבד זה איכא דינא ד'שצת יש לו ארבע אמות' (לקמן צבא) וכן הנותן עירובו יש לו ד' אמות (שס, לעיל לצו לה א) והתם יסוד הדין הוי קניית שביתה, דשיעור בית הוי ד' אמות, והשוצת קונה ד' אמות צמקום

דעמדה שעה אחת נאסר, אך צפשוטו תלי צהנך טעמים וכדמסיק המהרש"א.

(ז) עוד יש לתמוה, דהנה לעיל (מצ צ) דאמרינן דאיכא צין רצה לר' זירא קופץ מספינה ספינה, דלרצה דטעמא משום דשצת צאיר מחילות ליכא ולר' זירא דטעמא משום דספינה נוטלתו מתחילת ארבע ומניחתו צסוף ארבע איכא, הקשו הריטצ"א והמאירי (שס) והר"ן (מא צ) דקופץ משמע לדעת, ודנו להוכיח מהכא דהיתירא דדיר וסרה הוי אף צינא לדעת, ולכאורה הדברים תמוהים, דהא התם קיימינן צהיתירא דמהלכת, דטעמא משום דנייד או משום דכל שעה קונה ארבע אמות חדשות, ואמאי תלי צפלוגתא דיוצא לדעת.

והנה משמעות הר"ן דטעמא דמהלכת לא הוי מעיקרא דדינא, אלא קולא צעלמא, וז"ל הר"ן (מצ צ) רבי זירא אמר הואיל וספינה נוטלתו מתחלת ארבע ומניחתו צסוף ארבע, פירוש שכיון שאי אפשר לו צספינה לעמוד צתוך ארבע אמותיו שהרי ספינה מוליכתו, ואי אפשר שיהא צספינה דין ארבע אמות גמורות, תתירו לו להלך צכולה עכ"ל, ולכאוף לפ"ו ניחא קצת, דיש לומר דס"ל דגדר הקולא דצכה"ג הדר היתירא דדיר וסרה [ואף דאכתי הדבר מחודש, דאף אי ס"ל דהוי קולא מחודשת, מנא ליה להר"ן לחדש דזהו גדר הקולא ולהוכיח מהכא לדין יצא לדעת]

ומצתה נראה לדון דהך היתירא לא שייך
אלא כלפי דינא ד'אל יצא איש
ממקומו, דיסודו דאסור לנאת ממקומו,
אך דינא ד'שבו איש תחתיו' דחיל על היוצא
חוץ לתחום, שייך אף למעלה מעשרה,
דהתם אין האיסור לנאת ממקומו, אלא
דמחויב האדם לישב תחתיו ממש, וכל דנפיק
ממקומו, אף למעלה מעשרה, הרי לא
ישב תחתיו.

ומבואר היטב הא דלידד המהרש"ל, דאף
אי אין תחומין למעלה מעשרה,
מ"מ כל דירד למטה מעשרה חוץ לתחומו,
אסור לחזור כלל למקומו אף דרך למעלה
מעשרה, דכל דירד למטה הרי נמצא דהוי
חוץ למקומו, וחיל עליה דינא ד'שבו איש
תחתיו', ומעתה אסור לנאת אף
למעלה מעשרה.

י) ומצתה יש לדון לזכר דצרי הרשב"ם
ודעמיה, דמשמע דאסרי ליוצא
הספינה לנאת מד' אמותיו אף דהספינה
מהלכת למעלה מעשרה, די"ל דמיירי
דצתחילת הילוך הספינה בזמל הויא למטה

שציתתו כציתו, מלכד אלפים אמה דתחומו,
והיכא דשצת במקום המוקף מחיצות, כל הך
מקום חשיב כציתו, ואית ליה אלפים אמה
חוצה לו (ויעוין צירושלמי צריש פירקין ובאר
שמה פ"ח מעירובין ה"ב ובאח').

ובאמת אשכחנא שיטת רבינו אלחנן (בתוס'
הרא"ש ס"ב) דחלוקין לענין שיעור ד'
אמות, דאף דציוצא חוץ לתחום סבר ר"מ
(מח א) דאית ליה ד' אמות לכל זד, מ"מ
דדינא דשובת ונותן עירובו מודה דלית ליה
אלא ד' אמות, ולכאור' ביאור הדברים כנ"ל,
דצשובת דיסודו קניית בית לית ליה אלא ד'
אמות, משא"כ דדינא דיוצא חוץ לתחום,
דגדרו 'שבו איש תחתיו' צוה סבר רבי מאיר,
דד' אמות לב' דדין אכתי חשיב
יושב תחתיו'.

והנה נמצא לעיל בדרך אמת, דיסוד דינא
דאין תחומין למעלה מעשרה היינו
משום דלמעלה מעשרה לא חשיב מקום, ולא
קרינן ציה 'אל יצא איש ממקומו'.

י) מיהו התוס' (ס ב) נקטי דמסתמא דין נותן עירובו כדין יוצא חוץ לתחום יעו"ש, וגם בלשון רבנו אלחנן שם
מבואר גדר הדברים באופ"א יעו"ש דמדמי לאלפים אמה דאית ליה לכל רות.

ויעוין עוד בצעל המאור (יג א מדפה"ר) דנראה דהוא הדין דינא דד' אמות של אדם קונות לו בכל מקום הוי
ח' אמות ד' לכל זד יעו"ש, ויעוין בצעל המאור דפרק הזורק (ב ו מדפה"ר) 'ארבע אמות ברשות
הרבים גמרא גמירי לה וכולהו תולדות דרשות היחיד לרשות הרבים נינהו לפי שארבע אמות של אדם בכל
מקום קונות לו וברשותו דמיין וכשמוציא חוצה להן בזורק או בזמביר כמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים
דמי', ולכאור' לפ"ז משמע דח' אמות הוו רשותו של אדם.

וכמו כן י"ל דבזה אזלינן בתר האדם ענמו
 ציחס לספינה, דכל דמהלך צספינה ד'
 אמות, הרי הך גברא אינו יושב תחתיו [וכן
 הא דהספינה מוציאתו כל שעה מד' אמות
 לא הוי סתירה כלל לדינא ד'שצו איש
 תחתיו', והך דינא שפיר מתקיים כל דהאדם
 ענמו יושב צמקומו ציחס לספינה].

יא) ומעתה יש לבאר נמי הא דהוכיחו
 הראשונים מהא דקופץ
 מספינה לספינה דהיתירא דדיר וסתר הוי
 אף ציוצא לדעת, דהנה עיקר שיטת
 הראשונים דציוצא לדעת ליתא להיתירא
 דדיר וסתר ז"צ, דהרי ד' אמות איכא אף
 ציוצא לדעת, ולכאורה הך סברא דכוליה
 ציתא כד' אמות דמיא לא הויא קולא אלא
 עיקרא דדינא, וא"כ מהו גדר הדין דציוצא
 לדעת לא אמרי' הך דינא.

ונראה עפמשנ"ת דתרי דיני ד' אמות איכא,
 הא' דין ד' אמות דשוצת, דיסודס
 קניית שציתה, דהנך ד' אמות חשיבי כציתו,
 והצ' דין ד' אמות דיוצא חוץ לתחום,
 דיסודס דינא ד'שצו איש תחתיו', דעד ד'
 אמות מיקרי יושב תחתיו.

ולכא' נראה, דהך סברא דכוליה ציתא כד'
 אמות דמיא, שייכא רק כלפי ד'
 אמות דשוצת, דיסודס קניית צית, ובזה
 אמרי' דנהי דצמקום שאינו מוקף מחיצות
 חשיבי רק ד' אמות כציתו, אך צמקום

מעשרה, ויאלו חוץ לתחום למטה מעשרה
 [ויעוין צרמנצ"ן דלידד דצמעשה
 דפלגדרסין הלכו צרקק למעלה מאלפיס
 וכתב דלאו שינויא דחיקא הוא יעו"ש]
 ועכ"פ שעה אחת היתה למטה מעשרה חוץ
 לתחום, ומעתה חייל עלייהו דינא ד'שצו
 איש תחתיו', וממילא אף דהשתא מהלכין
 למעלה מעשרה, אסורין לצאת
 מד' אמותיהן.

ועד"ז יש ליישב הא דאסרי לצאת מד' אמות
 אף דהספינה מהלכת (וכבר עמדו
 בעיקר הדבר) דהנה כבר נתבאר לעיל
 דמעיקר היתירא דמהלכת חזינן דמקומו של
 האדם נקבע כלפי צרקק עולם ולא כלפי
 הספינה, ולהכי חשיב נייד דלא קני שציתה
 (לפי' קמא דרש"י) וכן מה"ט חשיב דכל שעה
 הספינה מוציאתו מד' אמות ונותנתו צד'
 אמות חדשות (לפי' בתרא דרש"י).

אולם יש לומר דהא מהני רק כלפי דינא
 ד'אל יאל איש ממקומו', דיסודו תלי
 צקציעות מקום האדם, וציענין לדון אי חשיב
 יואל ממקומו, אך לענין דינא ד'שצו איש
 תחתיו', דנתבאר דאין גדר איסור יציאה
 ממקומו, אלא דין דבעי לישב תחתיו, צזה יש
 לומר דהך דינא חייל אף אמאן דנייד,
 דסברא דנייד לא קני שציתה היינו משום
 דלא נקבע הך מקום למקומו, אך הכא דלא
 תלי צקציעות מקום, חייל הך דינא אף
 אמאן דנייד.

מהיתירא דמהלכת, דאס איתא דיוצא לדעת
לא קני כלל שביתה ד' אמות, וכל דינו הוי
'שבו איש תחתיו', לא הוי מהני בזה היתירא
דמהלכת, דהך דינא נידון כלפי הספינה
עלמה ולא כלפי קרקע עולם, וכדנתבאר
בדברי רשב"ם.

והנה הב"י (סי' תה) ביאר טעמא דרשב"ם
דס"ל דהיוצא לדעת לית ליה היתירא
דדיר וסהר, והאחרו' העירו דמדברי תוס'
שהשיגו דהלכתא כרב נראה דפירשו
טעמיה משום דאיהו ס"ל כרבינו חננאל
דהלכתא כשמואל, ובפשוטו נראה דהב"י
אחי ליישב קושית התוס', די"ל דמודי
לתוס' דהלכתא כרב וכדהאריכו תוס'
להוכיח, אלא דס"ל דהיוצא לדעת לית ליה
היתירא דדיר וסהר, אולם יעוין צאור זרוע
(הל' עירובין סי' קמו) דהעתיק לשון הרשב"ם
דמבואר להדיא דפסק כשמואל יעו"ש.

אך למשנ"ת אכתי צריכין נמי לדברי הב"י
דרשב"ם ס"ל דהיוצא לדעת לית ליה
היתירא דדיר וסהר, דהרי למשנ"ת הא
דאסר רשב"ם לזאת מד' אמות אף
דהספינה מהלכת, היינו משום דס"ל
דהיתירא דמהלכת נמי ליתיה אלא ביוצא
באונס ולא ביוצא לדעת (ולפ"ז צריך לפרש הך
דקופץ מספינה לספינה שקפץ באונס וכדלנידד
המאירי).

המוקף מחילות, חשיב כל ההיקף כביתו,
ומשא"כ כלפי דין ד' אמות דיוצא חוץ
לתחום דיסודו מדינא ד'שבו איש תחתיו',
בזה ל"ש כלל סצרא דכוליה ביתא כד' אמות
דמיא, כיון דגדר הך שיעורא היינו דזהו
מקום גוף האדם [דאף כאשר האדם עומד,
דיינין ליה כשוכב, דגופו תופס ד' אמות,
ונמצא דעד ד' אמות חשיב כיושב תחתיו
ממש, ומה"ט בזה אזלינן בתר ד' אמות
דידיה (כדלקמן מח א) וכלפי זה ל"ש כלל
ענינא דכוליה ביתא כד' אמות דמיא].

ומעתה יש לבאר היטב גדר החילוק בין
הוציא אוהו גוים באונס לבין יוצא
לדעת, דיש לומר דביוצא באונס קונה
שביתה חדשה דד' אמות במקום שהוציא אוהו
[וכשם דחזינן דביוצא ברשות חזרו לומר
דקונה שביתה חדשה דאלפים אמה, וה"נ
ביוצא באונס קונה עכ"פ מקום שביתה דד'
אמות] משא"כ ביוצא לדעת אינו קונה
שביתה כלל, והא דאית ליה ד' אמות היינו
רק דינא ד'שבו איש תחתיו', דעד ד' אמות
חשיב יושב תחתיו ממש.

ומעתה מבואר הא דהוכיחו הראשונים
מדינא דקופץ מספינה לספינה,
דהיתירא דדיר וסהר הוי אף ביוצא לדעת,
ולמשנ"ת יסוד הדין הוא דאף ביוצא לדעת
קונה שביתה דד' אמות, ולמשנ"ת כן מוכח